

ЗА ПРАВИЛНА НАСОКА В ЛИТЕРАТУРАТА!

Нашата художествена литература има богато реалистична традиция. Тя се развива под непрекъснатото въздействие на прогресивните обществени тенденции на времето, носи в себе си онова социално съдържание, което нагрява в живота. Тази народностна реалистична линия се поддържа от силен отред творци и преди Освобождението, и след Освобождението. Влиянието на живота и на напрегнатите борби на народа за свобода, правда, човечност, красота извисява идейно художествената ни литература. Даже през периоди, когато са се разпространявали упадъчни школи и течения у нас, реалистичната линия не престава, създават се забележителни творби. Класическата ни литература е изпълнявала с голяма отговорност задачата да осветлява живота, да казва истината, да зове напред, да въздействува практически върху умовете и сърцата. Разнообразни по тематика, по идеен свят, по възпитание, по художествена изява писатели като Ботев, Любен Каравелов, Петко Славейков или Вазов, Яворов, Елин Пелин са рисували образи и герои из средите на народа, черпили са вдъхновение от съдържанието и проблематиката на народните борби, от ония важни за епохата конфликти, които са отразявали настъпателното движение на живота.

Тази здрава народностна традиция възприе социалистическо-реалистическата ни литература. Тя израсна върху художествения опит на миналото и отиде по-напред в изобразяването на човека като рождба на времето и средата, в разкриването на обективните исторически тенденции. Литературата на социалистическия реализъм вдъхновено отрази ролята и значението на народните маси, на обикновените хора в общественото развитие, в историческия процес, тяхната мъжествена борба за социална справедливост и социализъм. Тази дълбоко новаторска литература още с възникването си се развива под прякото въздействие на партията. И това е нейна щастлива съдба. Партията на Благоев и Димитров насочваше и насочва литературата към вярна служба на народа, към идейно окрилено, правдиво и действено творчество. Нейното въздействие върху хората на изкуството съвсем не е педантично наставничество и опекунство, както го представят враговете на нашата култура и отрицателите на нашия правилен литературен развой, а мъдро и творческо ръководство. То се проявява и в грижите за отделния творец, и в осветляването на нашето развитие, на основните задачи, пред които е изправена литературата. Партията възплътява в себе си ума на епохата. Оттук и нейното дълбоко влияние върху ума и сърцето на твореца. Въздействието ѝ прониква в съзнанието на художника, изяснява му картината на социалните конфликти, обогатява личния му творчески опит. Без него са немислими ония големи и забележителни завоевания, които постигна литературата ни с творчеството на Смирненски, с творчеството на Вапцаров и на цяла плеяда писатели от 30-те години, немислимо е преустройството на видни представители на нашата литература, изпитвали в миналото нездрави естетически въздействия.

Нашите писатели от времето на Смирненски и от 30-те години биха могли с пълно право да се нарекат воители на живота, творци, които дейно подпомагат с произведенията си борбата на народа за освобождение. Всяко произведение на Смирненски бе наситено с патоса на утвърждаването и патоса на отрицанието — утвърждаването на новите социални сили и отрицанието на всичко, което им противостои. В творчеството на Смирненски се отрази социалната закономерност на епохата — нейното конкретно съдържание, нейната динамика.

В тая правилна насока се развива особено художествената ни литература след 9 септември. Най-характерното за нея сега е отразяването на основния социален конфликт — борбата между силите на социализма и силите, които им противостоят. Водещата напред историческа тенденция — ето главният патос и съдържанието на художествената ни литература днес. Литературата ни отразява тенденциите на съвременността дори и когато се обръща към миналото, когато пресъздава исторически сюжети, когато осветлява въпросите на онзи живот, който е отминал вече. Нейна задача е да разкрие дълбокия смисъл на историческото развитие, да изясни как е протичала борбата, довела до днешния ведър ден. С тия си качества нашата художествена литература е завоювала любовта на българския читател, неговото внимание, неговата отзивчивост към проблемите, които я вълнуват.

За съжаление през последно време се забелязват отделни нездравни прояви, кризисни явления, които сочат отдалечаване от ясната реалистична линия в литературата ни. Тази тенденция се появи в някои произведения, в които авторите губят правилния критерий за оценката на действителността, която пресъздават, губят здравата връзка с народа, с идеалите на нашето време. От такъв характер са произведения като повестта „Недостоверен случай“ на Емил Манов и особено драмата „Страх“ на Тодор Генов. Нездравни прояви, които предизвикват безпокойство сред нашата общественост има и в лириката — създават се произведения, отдалечени от живота, безсъдържателни, бледи.

В своята повест Емил Манов правилно се е насочил към един кръг от проблеми, малко разработвани в съвременната ни литература, проблемите на личните, семейно-битовите отношения в обществото, но авторът е изолирал героя си от неговата обществена среда, превърнал го е в личност за себе си и го довежда до отчаянието, до мрачното съзнание, че никой не го разбира и не му съчувствува. Героят на Манов е добър по характер, дори с хубави пориви, но е малодушен, слабоволев и егоист, макар и несъзнателен. Той обявява своеобразна пасивна война на всичко, което му пречи, придържа се към някакви тясно лични свои морални норми. И ето в тази борба на героя за абсолютно личното, за егоистично личното щастие, авторът търси нашето съчувствие. Той си мисли, че чрез този образ въстава против еснафщината, но дълбоко се заблуждава, защото самият му герой е носител на някои нейни черти, които именно се оказват фатални за съдбата му. Ние съчувствуваме не на героя, а на умната му и сърдечна жена, на семейството, което той сам зарязва. Ние не можем да се съгласим, че този човек, отказал се от нравствените си задължения и от труда, сподавил в себе си творческите чувства и желания, е личност, която възплава хуманистични цели, чрез която може да се протестира против еснафщината. Нарушил така правдата на здравите, на красивите човешки чувства и стремежи, авторът изпада в безперспективност, дава ни мрачна представа за нашия живот.

Още по-зле и в още по-лоша форма са се изразили тия неправилни „критически“ тенденции в драмата „Страх“ на Тодор Генов. В тази драма случайните, антиобществените настроения са победили здравето чувство и здравата мисъл за характера и насоката на съвременния ни живот.

В лириката, особено в творчеството на някои млади се забелязват формалистични залитания и упадъчни настроения, далеч от чувствата на нашия съвременник, който създава едно ново общество и една нова човешка нравственост.

Защо възникнаха тези явления в литературата? Не са ли те отзив на ония нездрави влияния, които идват не от нашия живот, а от другаде, които се подхранват не от традициите на нашата литература, а от други, чужди на нея насоки? Този въпрос изпъква неизбежно пред писателите, подхлъзнали се по нездрав път.

На Запад, пък и в някои народни демокрации, съществуват творци, които са в много отношения прогресивни, смятат се дори за реалисти, а отразяват в творчеството си чужди на народа обществени тенденции. Това са писатели повлияни от модернизма, художници, които в стремежа си да дирят нови средства за израз, стигат до крайност, стават дори проводници на вредните влияния, на противонародната буржоазна идеология. Не е ли достатъчно поучителен техният път, за да допускаме подобни грешки? Защо правилното желание да се критикува отрицателното или да се търсят нови средства и форми на израз не се направлява от нашата марксистко-ленинска идеология?

Няма съмнение, че проявите на безидейност, формализъм и черногледство отразяват и някои от ония „идеи“, които намериха място в нашия печат, и които се изразиха в стремежа не към творческо развитие на социалистическия реализъм, към стилово и жанрово разнообразие в литературата, а към коригиране и изменение на някои негови основни принципи. В някои изказвания намери израз една тенденция към субективистично изкуство, откъснато от големите проблеми на времето, към изкуство, „свободно“ от изискванията на социалистическия реализъм. „Вдъхновението“ от тия „нови“ идеи преля неизбежно и в практиката на писателите.

Наистина, тия явления, за които става дума, са твърде незначителни и в количествено, и в качествено отношение, за да изменят основното направление на нашата литература.

Но те сочат едно лъкатушене на мисълта, което може да остави порочна диря както в творчеството на отделния писател, така и в литературата ни. Произведения като „Недостоверен случай“ са неслучайно в разрез с онова, което създаде Манов до написването на тая повест, противоречат на духа на съвременната ни литература.

Българската комунистическа партия и българският народ очакват от нашите писатели произведения, които да укрепят душевните сили на читателя, да издигнат неговото съзнание, да му помагат да се бори за осъществяване на социалистическия идеал. В тая насока трябва да се движи и критиката в съвременната ни литература — да се бори за ония главни и решаващи тенденции, които възплъщават основното и решаващото в живота.

Критиката има задължението да оказва конкретна помощ на нашите писатели, да ги насочва по единствено правилния път. Тя трябва да осъществи това си задължение със задълбоченото и творческо разработване на литературните проблеми, с оперативната си отзивчивост на литературните явления.

Тази помощ все още не личи достатъчно от страниците на литературните списания, включително и от страниците на сп. „Литературна мисъл“, което не взема необходимото активно участие в разрешаването на насъщните литературни въпроси. В стремежа си да постави някои възбуждащи нашите писатели проблеми списанието не съумя да ги свърже с конкретните задачи на момента, да воюва за партийността в литературата. Допуснати бяха неточности и в оценката на литературното ни наследство.

Когато в литературата се проявиха увлеченията в безидейност и формализъм, когато се очерта тенденцията към принизено, неправдиво изобразяване на нашата съвременна действителност, отпорът, който даде критиката на тези нездравни явления, включително и „Литературна мисъл“, бе твърде слаб. Очевидно критиката ни трябва да засили борбата си за идейна чистота на нашата литература, за изтръгване из корен на всякакви прояви на формализъм и черногледство, без да отслабва своята бдителност към догматизма и схематизма. Едно от задълженията на списанието е да разработва теоретическите въпроси на литературата ни, за да ѝ окаже конкретна помощ за овладяване метода на социалистическия реализъм в неговото богатство, за да отговори тя по този начин на задачите, които партията ѝ поставя.

Българският народ и Българската комунистическа партия вярват в здравите сили на нашата интелигенция, вярват в нейната дълбока убежденост в идеите на социализма. Но необходимо е писателите да положат усилия, за да се отзоват с творчеството си на високото доверие. Те трябва да разчистят напълно пътя на революционния, на борческия дух в нашата литература. Защото само по този път е възможно да се върви напред към създаване на голяма литература, която възпитава непоколебими борци за социализъм.